

En invitation til **SOCIAL KONSTRUKTION**

Ny bog: Gergen formår at invitere de ikke-indviede ind i en tilsyneladende filosofisk og verdensfjern verden og få vist, at socialkonstruktionisme har betydning for en almindelig dagligdag som borger og professionel

Anmeldelse ■ Af Jacob Mosgaard

■ Alene ordet 'socialkonstruktionisme' signalerer kompleksitet og teoretisk tyngde nok til at få selv den mest bibliofile til at lukke sin bog og snuppe en lur på sofaen. Man forventer højt nörd-niveau og lixtal. Men bogen her – Kenneth J. Gergen: "Invitation til social konstruktion" – gør denne forventning til skamme. Uden at gå på kompromis.

Der er tale om en velargumenteret introduktion til en teoretisk felt. Bogen er ikke umiddelbart konfliktsøgende, men formår hele vejen igennem alligevel at fremkomme med så provokerende udsagn, at det meste af det, vi i hverdagen tager for givet, udfordres på det mest radikale. Gergens bog demonstrerer dermed en måde at skabe en glimrende balance mellem det imødekommende og det provokerende. For det er bestemt ikke tandløst, det her. Socialkonstruktionismen i denne kompromisløse version præsenterer et opgør med vedtagne sandheder, som vi end ikke vidste var til diskussion.

Kenneth Gergen har som psykolog i de seneste 25 år beskæftiget sig med socialkonstruktionismen. Han formår her at gøre netop dette – at invitere de ikke-indviede ind i en verden, som ellers lugter af filosofi og verdensfjernhed. Og herigennem at få vist, at en erkendelsesteoretisk position som denne ikke kun er teoretisk spændende, men har gan-

ske praktiske konsekvenser for en almindelig dagligdag som borger og professionel.

Bogens grundantagelser

Socialkonstruktionismen og dens grundlag kan beskrives på mange måder. Gergen vælger at basere sig på følgende grundantagelser:

Den måde, vi forstår virkeligheden på, er ikke en følge af "det, der er". Der er med andre ord ingen nødvendig sammenhæng mellem verden og vores konstruktioner og konklusioner om den.

Vores måder at beskrive og forklare verden på, udspringer af relationer. Mening er således afhængig af den sociale sammenhæng – mening er ikke-individualistisk.

Konstruktioner om virkeligheden får deres betydning i kraft af deres sociale anvendelighed. Sprogets funktion er altså ikke at kortlægge eller afbilde, men at skabe handlemuligheder i forskellige kontekster.

Med vores beskrivelser og forklaringer former vi vores fremtid. De både opretholder traditioner og giver muligheder for nye fremtider.

Refleksioner over den virkelighed, vi tager for givet, er af vital betydning for vores fremtidige trivsel. Socialkonstruk-

tionisme medfører derfor en værdsættelse af kritisk refleksion, som udfordrer egne præmisser, ophæver ”det indlysende” og lytter til alternative stemmer.

Bogens opbygning

Bogen er bygget op som en udvikling fra teori til praksis, dog hele vejen igennem krydret med eksempler, som gør det teoretiske konkret. Der indledes med kapitler om grundlaget for socialkonstruktionisme og om de indbyggede kritikker af den viden og de praksisser, vi tager for givet. Der kigges nærmere på selvet, først gennem en kritik af traditionelle forståelser af selvet som et individuelt fænomen og til en præsentation af tanker om det relationelle selv.

Herefter følger kapitler, som præsenterer forskellige måder at lade socialkonstruktionistiske ideer influere professionel praksis. Gergen ser specifikt på praksisser, som psykologer ofte er involveret i: konfliktmægling, undervisning, terapi, organisationsarbejde og forskning. Han skriver inspireret, men også kritisk i forhold til de enkelte praksisser.

Implikationerne af de socialkonstruktionistiske tanker viser især her sin radikalitet – de kommer til at fremstå som udfordringer af ellers ret almindelige antagelser om praksis, fx det traditionelle egentlig hierarkiske forhold mellem lærer og elev, mellem terapeut og klient og mellem forsker og forskningsobjekt. Og udfordringer af traditionelle forestillinger af formålet med den professionelle intervention, fra forandring, konfliktløsning og søgen efter den rette konklusion og den bedst mulige løsning af et problem hen imod de mange stemmers samtidige fredelige sameksistens (polyvokalitet), samarbejdende relationer og gensidig respekt eller accept af ellers gensidigt udelukkende ”sandheder” (som fx i Public Conversations Project).

Svar på kritikken

Kritikken af socialkonstruktionismen har været tilstedeværende fra starten og er ofte ganske substantiel. Gergen afslutter bogen med at adressere en række af de mest udbredte indvendinger. Det var for mig en stor hjælp i forhold til min egen tvivl og til den tvivl, jeg ofte støder på hos andre i undervisnings- eller supervisions-sammenhænge. Ikke fordi der findes ny ammunition til nedsabling af kritikerne, men fordi der peges på alternativer til denne krig mellem standpunkter.

Blandt de kritikker, der gennemgås og forsøges svaret på eller indgået dialog med, er:

Den realistiske – prøver socialkonstruktionismen virkelig at påstå, at fattigdom, klimaet eller døden ikke eksisterer?

Den individuelle – påstås der virkelig, at private eller personlige erfaringer, såsom tænkning og følelser i virkeligheden er relationelle?

Den moralske – lægger socialkonstruktionismen ikke op til moralsk relativisme, som forholder sig ligegyldigt til selv de mest uhyrlige overgreb?

Den socialkonstruktionistiske selvkritik – på hvilket grundlag kan en teori accepteres, hvis denne ikke selv accepterer sandhed, objektivitet og empirisk viden?

Spørgsmålene er relevante, men kommer selvfølgelig også fra hver sin diskurs, og svarene kan efter smag være enten inspirerende eller frustrerende.

Kompleks – men letlæselig

Gergen skriver som en drøm. Han har en sproget i sin hule hånd og formår at gøre dette stof levende, oprivende og finurligt. Selv om han har skrevet om dette mange gange før, bringer han konstant nye vinkler og praktiske eksempler på banen, så selv den indforståede kan finde ny inspiration.

Og for begyndere er denne bog stedet ikke blot at stille sin nysgerrighed, men på tilfredsstillende vis at fodre den yderligere. Bogen er letlæselig, men ikke en Pixi-bog. Den er letlæselig på en måde, som tager sine læseseres intelligens alvorligt og ikke forfalder til overfladiskhed.

Gergens enorme viden og refleksion mærkes gennem hele bogen, men den tynger ikke fremstillingen. Tværtimod – denne bog gør det komplekse forståeligt. Uden at gøre det trivielt.

Jacob Mosgaard

BOGDATA ■

Kenneth J. Gergen: *En invitation til social konstruktion*. Mindspace, København, 2010. 248 sider. 298 kr.

